

Miljödepartementet

Begäran om yttrande över promemorian Näringslivets klimatomställning PM2022:10

Er beteckning: M2022/01829

Yttrande över promemorian Näringslivets klimatomställning PM2022:10. Tillväxtanalys redovisar underlag om näringslivets klimatomställning inför den kommande klimatpolitiska handlingsplanen 2023–2026. Uppdraget är att göra en hindersanalys för uppfyllandet av klimatmålen samt att lämna förslag till nya eller förändrade styrmedel, åtgärder och eventuella kompensationsåtgärder.

Tillväxtanalys lämnar totalt 47 förslag och rekommendationer, varav drygt 20 är av utredande karaktär. Förslagen är välavvägda och täcker de områden som har betydelse för att klara en snabb omställning. Länstyrelsen Västerbotten tillstyrker utredningens förslag med följande kommentarer.

Kommentarer på förslag och rekommendationer

Nr 1 gäller förslag att utreda ett tvådelat ersättningssystem till det civila samhället (bygden) vid etablering av kraftverk för fossilfri energi. Länstyrelsen anser att utredningen behöver uppmärksamma alternativa möjligheter för att undvika inlåsnings effekter i form av statsstödsregler och andra offentliga regelverk som begränsar effekten av reformen. En fondlösning behöver prövas som undviker begränsningar i form av statsstöds-regler. Garantias modell för att allokera resurser till lokal utveckling bör prövas i större skala.

Den snabba elektrifieringen skapar behov av omfattande utbyggnad av både produktion- och överföringskapacitet. Det kommunala vetot, stora mark-anspråk och oförutsägbara processer för överklaganden är identifierade hinder för utbyggnad. Idag byggs vindkraften ut i norr men har avstannat i söder. Långa avstånd med produktion i norr och hög konsumtion i söder innebär ohållbara överföringsförluster med begränsad klimatnytta. Därtill minskar den lokala acceptansen för fler kraftverk i bygder som inte har behov av mer el om inte utbyggnaden kan omsättas i en ökad utveckling i landsbygden. Enstaka försök görs från olika vindkraftsexploatorer att hitta ersättningslösningar i syfte att snabba upp tillståndprocessen. Brist på samordning medför att ersättningsnivåerna variera kraftigt och det är slumpen som avgör vilken bygd som gynnas och vilka som missgynnas. Sammantaget leder detta till minskad lokal

acceptans. Västerbotten har erfarenhet av "Garantimodellen" som är ett finansierings-instrument för att på ett ordnat sätt kanalisera ersättning från vindkraft-företag via lån till mikroföretag, småföretag och bygdebolag som verkar i landsbygd och som idag har svårt att finna riskvillig lånefinansiering. Detta "medvindslån" lämnas i första hand till företag i vindkraftsanläggningens närhet och indra hand inom aktuellt arbetsmarknadsområde. Fördelarna är att modellen är enkel och inte begränsad reglerna för statligt stöd. Mer information finns på www.garantia.se.

Länsstyrelsen förslår att utredningsdirektiven formas i syfte att hitta en modell med högre ersättningsnivåer som hanterar fondering av investeringsmedel direkt till företag i berörda landsbygder. Utredningen bör söka en lösning som inte omvandlar privata medel till offentliga medel och därmed begränsningar som gäller för statligt stöd.

Nr 8 förslag att fasa ut nedsättning av dieselskatt och utreda ett jordbruksavdrag bör ske som en del i en grön skatteväxling. En utfasning av dieselskatt har mindre påverkan på skogsbruket medan jordbruket behöver en kompensationsåtgärd och stegvis utfasning. Utfasningen av dieselskatten kan öppna upp nya vägar och möjligheter för att hitta alternativ till användningen av diesel.

Nr 9 att utreda ett särskilt investeringsstöd, Kväveklivet, för jordbruket bör använda samma organisering som Klimatklivet som är beprövat och kostnadseffektivt. Regelverk och stödets utformning bör vara förenklat och anpassade för berörda sektorer. Länsstyrelsen bedömer att stödet har positiva bieffekter på andra miljömål, till exempel minskad kvävetillförsel.

Nr 13 Utred investeringsstöd för energieffektivisering i befintliga byggnader. Länsstyrelsen anser att det finns motiv för ett investeringsstöd alternativt stöd till energikartläggningar och miljöstudier. Energibesparande åtgärder skapar mervärde och är standarhöjande, men hyreslagen begränsar möjligheten att hantera energiinvesteringar via hyresintäkter.

Nr 15 att slopa elskattenedsättning för datorhallar syftar till att gynna energieffektiva lösningar. Nedsatt energiskatt på el till datorhallar föreslogs av en statlig utredning 2015 med motiveringen att de är elintensiva och utsatta för internationell konkurrens samt kan skapa nya arbetstillfällen. Det är emellertid tveksamt hur många arbetstillfällen som datacentren ger när de är i drift. En elektrifiering av industri kommer att kräva stora mängder el. Minskad elanvändning i datorhallar gör det lättare att möta en ökad efterfrågan på fossilfri el. Åtgärden ökar incitament att teknikutveckla för att minska värmeutvecklingen från servrar och att installera solceller på taken till datorhallarna. Länsstyrelsen lyfter betydelsen av datorhallarnas geografiska placering.

En förändrad beskattning behöver följas av styrmedel som påverkar valet av plats. En placering i nära anslutning till elproduktion innebär minskade överföringsförluster (bitflöden över långa avstånd har försumbara trans-missionsförluster jämfört med elkraft) och en placering i en kallare klimatzon innebär minskat behov av el till kylning.

Nr 16 att utred CCU-teknikens roll i energisystemets omställning med avseende på klimatnytta, försörjningstrygghet och konkurrenskraft. CCU-tekniken möjliggör att infångade kolatomer återanvänds i nya produkter och tillämpningar. Syftet är att tydliggöra vilka tillämpningar som har potential att bidra till industrins och energisystemets omställning ur ett system-perspektiv. I dagsläget föreligger stor osäkerhet kring klimatnyttan och på vilket sätt det kan bidra till energisystemets omställning. För att nå en långsiktig hållbarhet är det av stor vikt att det finns EU-gemensamma regler och riktlinjer för hur klimatnyttan av CCU framställda produkter ska beräknas och hanteras. På EU-nivå håller ett certifieringssystem för hållbara kolcykler på att tas fram som även inkluderar industriella lösningar så som CCS och CCU (Sustainable Carbon Cycles).

Nr 17 Utred hur pågående ambitionshöjning i EU på området cirkulär-ekonomi kan bidra till näringslivets klimatomställning. Beskrivningen kan utvecklas och inte begränsas till enbart EU:s regelverk och ambitioner. Insatser kan göras gällande miljötillsyn och miljöprovning för att även omfatta flex och reservkraft. Vidare medför teknikutvecklingen att flera energislag kombineras vilket medför behov av anpassat regelverk. På det regionala planet har utvecklingen av koncept Hydrovind (vindkraft och vätgas) svårt att finna fungerande former som passar regelverken.

Nr 22 Utvärdera klimatpremien innebär att en utvärdering görs av ändamålsenligheten med ett brett stöd som omfattat olika typer av fordon. Regeringen har beslutat att upphöra med klimatbonusen till miljöbilar från den 8 november. Detta innebär att uppdrag att utvärdera klimatpremien behöver uppdateras och ges en ny inriktning.

Övriga kommentarer

Sveriges klimatmål är att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser. EU:s nya ramverk för klimatpolitiken innebär förändrade villkor för den nationella klimatpolitiken med mer fokus på att harmonisera styrmedlen för att minska utsläppen och att få till nya åtgärder som driver på själva omställningen. Ökade klimat-ambitioner med styrmedel som ökar priset på utsläpp samt driven innovation i ny grön teknik spelar en central roll i utvecklingen. Teknikutveckling sker inom flera områden. Det handlar om

digitalisering och utveckling av teknik för att framställa förnyelsebar el, vätgas, batterier, syntetiskt bränsle, kemikalier och infångad koldioxid. Kostnaderna för enskilda åtgärder för klimatomställningen minskar över tid och skapar konkurrensfördelar. I norra Sverige medför detta sammantaget nya möjlig-heter för näringslivet att genomföra investeringar, utveckla nya innovationer som både är företagsekonomiskt lönsamma och samtidigt kan minska utsläppen av växthusgaser. Den regionala dimensionen behöver förtydligas.

Beskrivning av den regionala nivån saknas nästan helt i promemorian. Svåra avvägningar mellan nationella mål behöver göras på regional och lokal nivå. Tillväxtanalys behöver få ett tydligare uppdrag att tillsammans med Läns-styrelsen genomföra regionala analyser kopplat att näringslivets klimat-omställning.

Länsstyrelsen har i uppdrag att samordna statliga myndigheters insatser, främja samverkan mellan kommuner, regioner, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer i länet. Detta uppdrag bör kopplas tydligare till klimatomställningen.

En hållbar utveckling växer fram i samspelet mellan den regionala självstyrelsen, länsstyrelsen som företrädare för det statliga utvecklingsintresset och övriga regionala och lokala aktörer. Länsstyrelserna leder och driver strategiska processer i länen som har betydelse för länets utveckling. Ett exempel är länsstyrelsernas uppdrag att samordna och leda det regionala arbetet för att uppnå de energi- och klimatpolitiska målen. Det arbetet underlättas om Länsstyrelsens analysresurser förstärks.

En bieffekt av klimatagendan är ökad efterfrågan på metaller och kritiska komponenter, vilket driver upp priserna. Den instabila geopolitiska situationen driver upp priserna ytterligare, vilket kan komma att bromsa upp utvecklingen. Arbetskraft med rätt utbildning och kompetens är en knapp resurs och bristen bedöms öka under kommande år. Klimatpolitiska rådet pekar på behovet av ett ”kunskapslyft för klimatet”, vilket påverkar hela utbildningssystemet.

Målkonflikter finns kopplat till skogens roll i klimatomställningen. Avvägningen handlar om hur klimatnyttan av kolinlagring i växande skog ska vägas mot klimatnyttan av ett effektivt skogsbruk för att ersätta fossil-intensiva bränslen och material. EU:s klimatpolitik har fokus på ökad kolinlagring i svenska skogar, vilket skulle minska tillgången till

biobaserade råvaror och bränslen. Även inom detta område behöver regionala analyser göras eftersom förutsättningarna varierar över landet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson med Kennet Johansson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Länsråd Lars Lustig medverkat.